

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. Цветослав Димитров Христов, преподавател по скулптура в НХА,
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в
професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, научна специалност

Автор: ЛЮБОМИР ВАЛЕРИЕВ ГРИГОРОВ

Тема: „ПОРТРЕТЪТ В БЪЛГАРСКАТА СКУЛПТУРА ПРЕЗ ХХ ВЕК”

Научен ръководител/консултант: доц. д-р Момчил Мирчев, преподавател по
„Скулптура” в катедра „Керамика и дизайн на порцелан и стъкло” при ФПИ на НХА.

1. Общо описание на представените материали

Със заповед от месец февруари 2022 г. на Ректора на НХА съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „ПОРТРЕТЪТ В БЪЛГАРСКАТА СКУЛПТУРА ПРЕЗ ХХ ВЕК” за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, научна специалност, *„Изкуствознание и изобразителни изкуства”*.

Представеният от докторанта ЛЮБОМИР ВАЛЕРИЕВ ГРИГОРОВ комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на НХА, включва следните документи:

- молба до Ректора на НХА за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС ‘магистър’)
- заповеди за записване в докторантура;
- заповед за провеждане на изпити от индивидуалния план;
- протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;

- списък на установени цитирания;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет;

Докторантът е приложил 2 броя публикации.

2. Кратки биографични данни за докторанта.

Дата на раждане – 09.05.1988 година в гр. София.

Трудов стаж –

2013 - Национална Художествена Академия, преподавателска дейност в специалност „Резба“, асистент. Водене на практически занимания по скулптура.

Образование и обучение –

2011 – 2013 г. магистърска степен в НХА специалност „Скулптура“.

2007 – 2011 г. бакалавърска степен в НХА специалност „Скулптура“.

2002 – 2007 г. средно образование в НУИИ „Илия Петров“.

Лични умения и компетенции – добро четене, писане и разговорен английски език.

Творчески изяви -

2020 г. Реализация на четири фигури в камък „Четирите годишни времена“, гр. Бялисток, Полша

2019 г. Реализация на монументална фигура в бронз, гр. Варшава, Полша

2019 г. Скулптурен симпозиум в дърво, гр. Ахтопол

2019 г. Скулптурен симпозиум в дърво, курортен комплекс Пампорово

2019 г. Първа награда в скулптурен конкурс „Четирите годишни времена“, Полша

2018 г. Член на СБХ, секция „Скулптура“

2017 г. Първа награда в международен конкурс за паметник на Феликс Щам, Полша

2017 г. Пленер на катедра „Резба“, с. Бързия

2016 г. Арт инсталация „TechnoSpider“ за музикална сцена в „NU Boyana film studios“

2016 г. Международно триенале „Духът на акварела“, Варна

2016 г. Международно биенале „Фабриано акварел“, Италия

2015 г. Пленер живопис Себеш, Румъния

2014 г. Майсторски клас по скулптура в Държавен институт по руски език „А.С.Пушкин“, Москва

2011 г. Първа награда от Alianz Bulgaria за дипломна работа, спец. „Скулптура“, НХА.

Живее в гр. София, ул. „Митрополит Авксентий Велешки №61

Телефон - +359 884 448 722. lubomir.v.grigorov@gmail.com

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи:

Дисертационният текст на Любомир Григоров с обем от 183 дисертационният труд съдържа: увод, три глави, заключение, библиография, приложения, научни приноси и библиография включени са общо 133 цитата от 67 автора, 5 университетски издния и 17 интернет източника, подкрепящи теоретичното изследване. Изграден коректно спрямо националните и вътрешно-институционалните изисквания към подобен труд. Има самостоятелен авторски и приносен характер, не съм установил следи от плагиатство, авторефератът е правилно конструиран, налице са и необходимият брой публикации. Текстът е подразделен в увод и три глави, свързани и следващи се с логическа необходимост. Основната тема е „ПОРТРЕТЪТ В БЪЛГАРСКАТА СКУЛПТУРА ПРЕЗ ХХ ВЕК”. Исторически обзор и тенденции. Заключение, приноси и публикации. Съществуват дисертационни трудове, които се фокусират върху определени явления и разновидност, но за сега няма дисертационен труд, който да описва развитието формирането и развитието на портретът в българската скулптура през ХХ век, макар и той да не е в пълнота и обхват на проблема. Това обуславя нуждата от разработването на настоящия дисертационен труд, а именно да бъде направен обзор в детайли на тенденции в портретът в българската скулптура през ХХ век и да бъде направен опит за извеждане на подробна систематично-обоснована теза за формирането на българската скулптура след Освобождението до 40-те години на ХХ век, развитието на портретната скулптура 50-те и края 70-те години на ХХ век, както и тенденциите в развитието за портретната скулптура през 80-те години на ХХ век. Това по своята същност е приносно още и със самия този факт.

Степен и нива на актуалността на проблема и конкретните **задачи**, разработени в дисертацията.

4. Познаване на проблема

Докторанта познава състоянието на проблемът за развитието на скулптурното изкуство в България и го представя, като неизменно актуален и дискуссионен. Той разкрива разнопосочни и противоположни посоки на развитие на българската скулптурата през ХХ век, както и въплъщението на различни политически намерения, така и полетата за изява на автори и техните творби в този интензивен период от развитието на пластичното изкуство у нас, творческата им свобода и естетически вкус. Отразен е процесът на еволюция, политически, исторически, икономически и културен като фактори. Предметът на настоящия дисертационен труд е да бъдат проследени, описани и сегментирани най-емблематичните примери на развитието на портретното изкуство, който става все по-актуален във времена, когато връзката с историята е от фундаментална значимост за запазване на губещата се традиция от миналото. Разгледаните портретни творби в дисертационният труд разказват за времето, в което са създадени, така както и се превръщат в автентични носители на историята.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване позволява получаване на поставената цел и дава адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд. Вниманието е насочено да проследи развитието на българската портретна скулптура от Освобождението до края на 80-те години на XX век, като се открият главните специфики, художествени стойности и проблеми на културната епоха. Едновременно с това друг важен акцент е изследване на специализираната литература в изобразителното изкуство, с която да се изгради обединена и систематизирана историография, с което да се изведе актуален и съвременен отговор на проблема какво е развитието на скулптурния портрет в България през XX век, какви са основните тенденции и кои са значимите имена в портретната скулптура от разглеждания период. От поставените цели, произлизат задачи да се направи детайлен преглед на специализираната литература в изобразителното изкуство, отнасяща се за българската скулптура. Също така да са посетени галерии с постоянни експозиции, представящи българската скулптура, събрани са репродукции и фотографии от литературата в изобразителното изкуство. Класифицираните и систематизирате материали, в последствие са изведени характерни тенденции за съответните периоди и са анализирани специфичните средства на изказ, авторовата стилистика, третирането на художествения образ, изборът на тема, изборът на материал и т.н.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Предмет на настоящия дисертационен труд е българският скулптурен портрет през XX век.

В първа глава докторанта разглежда и изследването и формирането на българската скулптура след Освобождението до 40-те години на XX век, като се позовава на специализирана литература, обхваща творци и техни творби, олицетворяващи конкретна личност във физически и емоционален и психологически аспект. Първата глава докторанта я представя в три хронологични етапа. *Първия хронологичен етап* Любомир Григоров търси приемственост на стиловите процеси които протичат в европейската скулптура през този период с нуждите и интересите на българските скулптори и формирането на новите тенденции в пластичното изкуство.

Във вторият етап Григоров разглежда навлизането на европейските влияния в българското пластично изкуство, който е от 1900 до 1918 г. Той го характеризира с новия път, по който тръгва развитието на българската скулптура, значително повече отговарящ на спецификата на самия пластичен език, на неговата образна концепция. Представители Жеко Спиридонов, Андрей Николов и Марин Василев, изразено в стремежа за монументалност и конструктивност. В монументалните творби присъстват похватите на неокласиката, изразени в композиционните решения и заимстваните мотиви и елементи. Предметът се занимава с изследване на пластическите търсения в тези произведения.

Първата Световна война означава началото на третия разглеждан от докторанта етап. Обръща внимание на времената на войните определени, като катастрофални и завършили с множество поражения за България. Тук според автора на дисертационния труд, вниманието на културните дейци се насочва към сюжети с мирен характер, за разлика от периода по време на войните, когато темите отразяват случващото се на бойните полета. Съзнанието на твореца първоначално се насочва към сигурността на родния дом и историята, а впоследствие – към западноевропейските тенденции.

Втора глава разглежда портретната скулптура в периода от началото на 50-те до края на 70-те години на XX век. Докторанта изследва навлизането на следващото поколение творци от този период сред които са Секул Крумов, Величко Минеков, Владимир Гиновски, Георги Апостолов, Георги Гергов, Илия Илиев, Методи Измирлиев, Никола Терзиев, Крум Дерменджиев, Христо Симеонов, Димитър Даскалов, Иван Блажев, Дора Дончева. Правилно отбелязва тенденциите които навлизат в тематиката на българската скулптура и решителната роля която изиграва Априлския пленум от 1956 година, който предопределя развитието и изграждането на монументалната скулптура в България. В исторически план докторанта отбелязва успоредното развитие на еднофигурален портретен паметник, как се развива и набира популярност и големият монументален ансамбъл, който изразява освен подвига на дадена историческа личност, атмосферата на цяла епоха, чийто главен елемент е личността. Друга специфика която отбелязва Григоров е монументалното портретно изкуство по това време и третирането на портретния паметник като тип и като символ.

Трета глава акцентира върху стремежа и развитие на личния творчески почерк, който се очертава в портретната скулптура през 80-те години на XX век. Автора на дисертационния труд ни въвежда с причините породили промените, които започват в това десетилетие от политически характер довели до разпада на тоталитарния режим и промяна в творческото битие на българските скулптори и развитието на портретния жанр. Пак според автора на дисертационния труд Любомир Григоров, откритата свободата на изказа нараства и се променя, същевременно монолитните тенденции от миналите десетилетия се губят из нарастващото многообразие. Осезаемо се разнообразяват творческите концепции, утвърждават се нови жанрове, появяват се първите провокации за включване на зрителя в творбата, пълнотата от авторови стилове значително се увеличава. Ключов става проблемът за авторовата изява и творческата индивидуалност. През 80-те години кавалетните изяви в портретната скулптура надделяват над монументалните. Тук Григоров се спира на скулптури, които по това време активно творят като Иван Нешев, Никола Терзиев, Валентин Старчев, Борис Гондов, Божидар Козарев, Ангел Станев, Емил Мирчев, Емил Попов, Иван Русев и др. Дисертанта акцентира в характерното за периода, че авторската гледна точка и изразът на творческата чувствителност, присъщи за неговата лична стилистика, стават още по-значителни. Григоров прави заключение, че по-често се срещат нестандартни трактовки на образа, които чрез асоциацията ни разкриват същината на портретуваната историческа личност.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

– В трудът се доказват нови съществени страни в съществуващи научни проблеми и теории относно нуждата за проучване на портрета в българската скулптура през XX век, изградена цялостна систематизирана историография, която проследява развитието на развитието на пластичното изкуство в България, който е особено актуален и поражда множество дискусии. Дисертация се придържа към зададената тема и следва целите и това е принос на дисертационния труд.

- По време на изследователския процес се извежда и формулировката на главната теза в дисертационния труд – развитието на българската скулптура през XX век е в пряка зависимост от важни политически събития в страната, а оттам и от психологията на творците, отношението им към света и разбирането им за съвременното и личността като индивид.

Осъществена е връзка между индивидуалното творчество на всеки отделен автор и неговите произведения в българската портретна скулптура през XX век, по-конкретно периода от 1878 до 1990 г.

- Направени са допълнителни анализи на конкретни творби и детайлен преглед на съществуващата специализирана литература относно предмета на дисертационния труд. от даден автор, които впоследствие са цитирани, събран е значителен по обем материал – репродукции, снимков материал и статии по темата. Успоредно с това е изготвен и снимков материал на живо в галерии.
- За пръв път се проследяват проблемите при изготвянето на художествен проект за монета. Моделиране в позитив и негатив и ролята на силуета в крайния продукт.
- Изследвани са главните процеси в развитието на портретната скулптура в България и са дефинирани основните тенденции в българската портретна скулптура, като са проследени техният прогрес и специфика. Акцентирано е върху значими имена в българската портретна скулптура.
- Проследени са техните изяви в портретната скулптура. На базата на събрания снимков материал са анализирани творби от разгледания период в монументалната и кавалетната пластика. Поставен е акцент върху основния аспект на скулптурното творчество – специфичните отлики и средствата на пластичния изказ.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В дисертационния труд е проследен процесът на развитие в портретната скулптура през XX век. Дефинирани са главните проблеми и специфики в културната епоха. Съставена е систематизирана историография по въпроса. Проблемът е разгледан поетапно, разделен на хронологични периоди, обусловени от спецификата в развитието на тенденциите в скулптурното изкуство

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикации към дисертационен труд на ас. Любомир Валериев Григоров на тема „Портретът в българската скулптура през XX век“:

- Публикация в “Проблеми на приложните и изящните изкуства”, издание на Националната художествена академия: “Българската портретна скулптура през 60-те и 70-те години на XX век. Монументална и кавалетна.”.
- Публикация в “Проблеми на приложните и изящните изкуства”, издание на Националната художествена академия: “Зараждане на българската скулптура и първи прояви след Освобождението.”.

9. Лично участие на докторанта(ката)

Проведеното изследване в дисертацията е направено достатъчно лично за такъв вид работа при проучване на достатъчно близки тематично изследвания от различни автори. В значителна степен формулираните приноси и достигнати изводи и заключения са лична заслуга на докторанта, поради общо взето немногобройните източници за проучване.

10. Автореферат

Авторефератът отразява вярно структурата на дисертацията – положително оценена, съдържанието му е подходящо подбрано, със съответна много добра редакция и на текста, поради което представя основните резултати на дисертацията по един ясен и убедителен начин. Направен е съобразно установените изисквания и получава моята положителна оценка.

11. Критични забележки и препоръки

Препоръчвам авторът да продължи да изследва проблемната област на дисертационния труд с цел непрекъснато усъвършенстване на придобитите знания и умения и разширяване на обекта към повече автори и периоди и тенденции.

12. Лични впечатления

Препоръчвам авторът да продължи да изследва проблемната област на дисертационния труд с цел непрекъснато усъвършенстване на придобитите знания и умения и разширяване на обекта към повече автори и исторически периоди.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

(на дисертационното изследване).

Нямам специални препоръки в посочения смисъл. Разработката цели придобиване на специфични нови и доста трудни знания и умения, което без никакво съмнение е постигнато и достатъчно за този труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Правилника на НХА за приложение на ЗРАСРБ. Любомир Григоров *е придобил и притежава задълбочени теоретични знания и професионални способности по научна специалност Изкуствознание и изобразителни изкуства* като *демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.*

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе *дисертационен труд и автореферат, постигнати резултати и приноси*, и *предлагам на Научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Любомир Григоров в професионално направление: 8.2 Изобразителни изкуства, научна специалност Изкуствознание и изобразителни изкуства.*

03.04.2022 г.

Рецензент:

доц. Цветослав Христов